

A gyermekek mulattatása.

Mintegy tizenöt évvel ezelőtt a neveléssel foglalkozók világában az a szó hangzott föl: »A gyermekek élete örömtelen, unalmas a mód, ahogyan tanítják őket; örömtelenek azok az órák is otthon, amelyekre az iskolai föladatak vetnek árnyékot; – vigyünk tehát örömet a gyermekek életébe; mulatassuk a gyermekeket.«

A terv nagyon szép volt és méltó azokhoz a napfényes természetekhez, akik száz meg száz gyermekéletet tettek szintén napfényessé, mint ahogy a nap változtat minden harmatcsöppöt a maga parányképévé.

De a gondolatkeltette lelkesedés szinte túlcsapott itt-ott, s ma már csaknem azt kérdezhetni néha, nincs-e a gyermekek mulattatása túlozva és nem távolodunk-e újra – ha talán ellenkező irányban is – attól a célponttól, amely a gyermek

összes tehetségeinek arányos kifejlesztésében áll. Az bizonyos, hogy ezt az előbbi módszer nem érte el, mert a gyermek képzetletét jóformán parlagon hagyta.

Nézzünk körül, hol n e m látunk ma gyermekeket, ahol csak izgalom kínálkozik! A hangversenyeken, színházban, bazarokban, lóversenyeken egyaránt ott vannak. Hic et ubique. És az orpheumokban is. Hogy Angliában ez utóbbiak törzsközönségét a szegényebb néposztály szolgáltatja, azt tudjuk, s ezek nem egyszer csak azért viszik el a gyermeket, mert nincs kire otthon hagyni. Ez a szegénysorsból eredő baj, amivel nehezebb szembeszállni; de van a gyermekek mulatsága körül olyan baj is bőven, amely éppen a fölöslegből ered. Az esplanade-ok confetti-ünnepélyei, a fürdőhelyek gyermekszépség-versenyei mind ide tartoznak: valamint hogy komoly szót lehetne emelni a mozgófénykép-színházak túltengő fölburjánzása ellen is, amelyek oktató, nevelő czéllal kezdettek terjedni, de amelyeknek gyakran már nem is kérdéses értékű képeiből ugyancsak kiszorult épen ez az elem.

És pedig most, a fényes gyermekbálok, élőképek idején is kérdezhetjük: kívánja-e hát a gyermek lelke mindezt az összetett és fényes, mesterkéltnél módú mulattatást? Gondoljunk egy-egy jó »kifutós«-ra, labdázásra, vagy gondoljunk a boldogságra, amelyet egy kocsiderék homok szerzett meg: a régi babára, mely egyre drágábbá vált, amint jobban megkopott.

Nem, a gyermeki lélek voltaképp semmi rendkívüli, ritkára nem vágyik magától. Mikor lelkünk kikerül az Alkotó újjá alól, ugyanolyan fonségesen egészséges és tiszta, mintt estünk: – egyik sem kívánja az erős izgatószerket: – de kezdjük csak el részeltetni azokban, – a beteges vágyakozás is megjelenik csakhamar.

És ezért kellene, hogy az iskolák így szóljanak a szülőkhez: »Ti reánk bízátok gyermekeitek elméjét és jellemét: – de hát hogyha néha egyetlen egy szünidő hónapok munkáját rontja le?

A lélektan azt mondja, hogy a könyveknek és a képeknek mindig kellene valamit elmondatlanul, fölfedezetlenül hagyniok, mert a legnagyobb gyönyörűséget saját képzelődésünk munkásságában lelhetjük. És ma a játékszerek, multságok oly teljesen híjjával vannak minden egyszerűségnek, hogy azt kell

kérdünk: nem követjük-e el ezek révén azt a hibát, hogy a gyermek képzeletének nem engedünk semmi teret?

Másik nagy veszedelme is van a szakadatlan, kívülről jövő mulattatásnak. Mindnyájan ismerjük a társaságbeli hölgynek azt a típusát, aki szakadatlanul »érzi, hogy egy kis változatoságra van szüksége.« Mi rejlik e látszólagos »megfínomult lelki élet« mögött magyarázatul? A lelki üresség. Leki tartalmatlansága annak, akinek gyermekkorában soha sem kellett önmagából merítenie a legkisebb mulatságot sem.

Száz meg száz ilyen elrontott élet mutat oda Goethe szavainak nagy igazságára:

Erquickung hast du nicht gewonnen,
Wenn sie dir nicht aus eigner Seele quillt.

Valaki azt kérdezhetné talán: Ne hintsünk tehát virágot a gyermek élete útjára? De igen; – csakhogy a virágnak nem szükséges épen melegházi orchideának lennie.

Hányszor látjuk mégis, hogy a magukban véve egyszerű mulatságok is egyre mesterkéltebb részleteket mutatnak! A gyermekek uzsonnára nyomtatott meghívón hívják a pajtásokat, mert X. Y. ekkor és ekkor »fogad«; ami mind a saját fontosságát növeli irreálisan nagygyá a gyermek szemében. Ugyancsak ezért az alap nélkül, érdem nélkül megszerzett fontosság elképzeléseért vádoló vagyok én, mint helytelen dolgot, azt az angol szokást is, mikor valami nagy jótékonyági ünnep keretében a gyermekek »erszényeket ajándékoznak«, (to present purses) valami polgármestereiének vagy mágnásnőnek. Az erszényben foglalt összeg aztán, egyre emelkedő sorrendben, ki van kürtölve. Ha jól állhatnánk érte, hogy ugyanolyan összegű zsebpénzből, ugyanolyan körülmények között gyűjtött össze egyik többet, másik kevesebbet, akkor lenne virtus a legnagyobb összegben; de mivel kivétel nélkül mindig úgy van, hogy a kisebb összegek neve akkor hangzik föl, mikor egy egyszerű kis batiszt ruha lépked oda a jótékony hölgy elé, a nagy összegek meg akkor, mikor valódi csipkébe, selyembe öltözött leányka suhog oda eléje: – a dolog igazságtalan volta szembeszökő.

Mindez a melegházi, mesterkéltség levegő fejlesztí az a palántát, amely hamar virul ki, de hamar is fonnyad el.

A tánczórák, a korcsolyázás, noha igen hasznosak, de nem egyszer oly keretben vannak nyújtva, amely a gyermekben ferde fogalmakat ébreszt, egyebek közt a gazdagok és szegények közötti különbségre nézve is. Mindez a sokféle szórakozás állhatna az iskola ellenőrzése alatt is: de azért úgy, hogy igazán mulatságot jelentsenek és ne leczkét. Hanem pl. a gyermekek egyenruhában vehetnének benne részt épen az egyenlőségi érzés kedvéért.

Délutánokat az iskolák igen kevés költséggel rendezhetnének: nem szükségkép az iskolában, csak az iskola fönhatósága alatt. Ennek két jó eredménye is volna. Először is áll az, hogy, ha a szórakozás és az iskola a gyermek életében nincs szorosabb kapcsolatban mint jelenleg, akkor az elsőnek napfénye mellett az utóbbira árnynak kell vetődnie, holott ha az iskola is szerepet követel magának a gyermekélet vidámságában, a gyermekekre való befolyása jelentékenyen erősödni fog.

A második ok szemmel látható: az iskola ellenőrzést gyakorolhat a mulatságok mennyisége és minősége fölött és hatalmas befolyást nyer a gyermekeknek, de sokszor a szülőknek nevelésére is. Épen mostanában írt egy magyar utazó igen érdekesen arról, hogy Japánban az iskolák mily kitűnően szórakoztatják a gyermekeket a szabad idejükben.

A túlságos sok és költséges mulatságnak a fölsoroltak mellett veszedelme még a pénz fontosságának túlkorai látása. A mai kor apró Dombey Páljai már nem kérdik: »Papa, mi az a pénz?« Azok tudják. A pénz nagy fontosságának látásával függ aztán össze sokszor a szegény sorsnak kicsinylése, mert a gazdag ember gyermeke előtt úgy látszik, hogy egyedül a pénz adja meg mindazt, ami az életet széppé teszi.

Összegezve a túlzottan költséges szórakozások hatását, azt mondhatjuk, hogy ezek: a beteges élvezetvágy fejlesztése; saját lelki tartalmunk csökkenése és a magunkból meríteni tudás veszte: végre ferde eszmék a szegény és gazdag fogalma felől.

Minélfogva legyen határozatunk a következő: Az iskolának szorosabb összefüggésben kell állnia a gyermekek szórakozásaival, részben azért, hogy erősebb befolyást nyerjen a gyermekre, részint pedig, hogy ellenőrizhesse a lelki életét.

Csakis így remélhetjük, hogy a gyermekeknek részük lesz igazi vidámságban az egészségtelen izgalom helyett és hogy egyszersmind fölébred lelkükben mások iránt az a méltányos gyöngédség és meleg érzés, amelyekről Eötvös azt mondja: Mint a levegő, mint a víz, mint minden a földön; úgy szívünk is, mennél melegebb, annál magasabbra emelkedik!

Gineverné Győry Ilona.